

Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου: «Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα: Συνεργασία, Προκλήσεις, Δυσκολίες και Προοπτικές»

Τόμ. 1, Αρ. 1 (2024)

Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου: «Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα: Συνεργασία, Προκλήσεις, Δυσκολίες και Προοπτικές»

2^ο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο

“Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα:
Συνεργασία, Προκλήσεις,
Δυσκολίες και Προοπτικές”

Πρακτικά Συνεδρίου

29-30 Νοεμβρίου 2024
Κέντρο Διάδοσης Ερευνητικών Αποτελεσμάτων
του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Διοργάνωση

Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Ανατολικής Θεσσαλονίκης

Υπό την αιγίδα
Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Σε συνεργασία με

Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής
Τμήμα Ψυχολογίας, Π.Τ.Δ.Ε., Τ.Ε.Φ.Α.Α.

Εργαστήριο Ψυχολογίας και Εκπαίδευσης
του Παιδιού - ΨΥΧΗ (Τ.Ε.Π.Α.Ε.)

Περιφερειακή Δίση Α/θμιας & Β/θμιας
Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας

ISBN: 978-618-82743-3-4

Παραμυθιακός Λόγος και Διαπολιτισμικότητα

Ελένη Μπασδάρα

doi: [10.12681/pansynschool.7380](https://doi.org/10.12681/pansynschool.7380)

Παραμυθιακός Λόγος και Διαπολιτισμικότητα

Μπασδάρα Ελένη

Αφηγήτρια Παραμυθιών, ΠΕ Δυτικής Θεσσαλονίκης
e_basdara@yahoo.gr

Περίληψη

Τα λαϊκά παραμύθια αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του πολιτισμού όλων των εθνικοτήτων. Αφομοιώθηκαν από τη συλλογική μνήμη κάθε κοινωνίας, παραμένοντας στον προφορικό λόγο για αιώνες. Παρά την αλλαγή κοινωνικού πλαισίου, κλίματος, γλώσσας και πολιτισμού, διατηρούν ενιαία τη δομή τους και τα διαχρονικά χαρακτηριστικά τους. Εθνολόγοι διαπίστωσαν κοινά σημεία και μοτίβα μεταξύ γειτονικών λαών αλλά και μεταξύ λαών που βρίσκονται μακριά, υποστηρίζοντας ότι τα παραδοσιακά λαϊκά παραμύθια είναι οικουμενικά. Έρευνες δείχνουν ότι η μορφή των παραμυθιών παραμένει ίδια, αλλά παρουσιάζονται παραλλαγές σε κάθε λαό. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της εκπαιδευτικής κοινότητας χρησιμοποιώντας νέες μεθόδους διδασκαλίας για να προάγει τη συνύπαρξη και τη συνεργασία μεταξύ ανθρώπων διαφορετικών πολιτισμικών προελεύσεων. Αυτό συμβάλλει στη μείωση των προκαταλήψεων και των στερεοτύπων. Το λαϊκό παραμύθι αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο στα χέρια των εκπαιδευτικών για την ενσωμάτωση γνώσεων, εμπειριών και απόψεων από διάφορες πολιτισμικές ομάδες. Στο βιωματικό εργαστήριο, οι συμμετέχοντες θα έχουν την ευκαιρία να εξερευνήσουν την τέχνη του προφορικού λόγου μέσα από μια βιωματική προσέγγιση. Η αφήγηση παραμυθιών από την Ελλάδα και άλλες χώρες, έχουν σκοπό τη να ανακάλυψη και την κατανόηση των κοινών στοιχείων που συνδέουν τις πολιτισμικές αφηγήσεις διαφορετικών λαών.

Λέξεις κλειδιά: Διαπολιτισμική εκπαίδευση, προφορικός λόγος

1. Εισαγωγή

Η ύπαρξη διαφορετικών πολιτισμών που συμβιώνουν στον ίδιο χώρο δεν είναι κάτι το καινούργιο. Είναι τόσο παλιό φαινόμενο όσο και η ανθρωπότητα και είναι αποτέλεσμα των πληθυσμιακών μετακινήσεων. (Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998:7). Κατά την τελευταία εικοσαετία παρατηρείται μια μεταμόρφωση της ελληνικής κοινωνίας σε χώρα υποδοχής προσφύγων -μεταναστών γεγονός που επέφερε σημαντικότερες αλλαγές σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτισμικής ζωής της χώρας, αποδίδοντάς της έναν καινοφανή γι' αυτήν πολυπολιτισμικό χαρακτήρα. Η ανάδειξη της Ελλάδας σε οικονομική και πολιτική δύναμη στα Βαλκάνια, η κατάρρευση των πολιτικών συστημάτων της Ανατολικής Ευρώπης αλλά και η εντεινόμενη αστάθεια σε γειτονικές χώρες καθώς και σε χώρες της Μέσης Ανατολής ήταν μερικοί από τους λόγους που διαμόρφωσαν τη νέα αυτή κοινωνική κατάσταση (Νικολάου, 2009: 17). Η βασική πρόκληση που καλείται να αντιμετωπίσει η Ελλάδα, όπως και όλες οι πολυπολιτισμικές κοινωνίες, συνίσταται πρωτίστως στην οργάνωση των σχέσεων μεταξύ των πολιτών της με τρόπο που η συνάντησή αυτή αντί να οδηγήσει σε συγκρούσεις, να επιφέρει μια δημιουργική αλληλεπίδραση των πολιτισμών τους (Γκόβαρης, 2011: 11).

Η κοινωνία έχει συνειδητοποιεί το γεγονός της πολυεθνικότητας και πολυπολιτισμικότητας ως πραγματικό, το εκτιμά ως θετικό και το αποδέχεται ως μια καινούργια μορφή της κοινωνικής οργάνωσης. (Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998:11). Τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν από την μετανάστευση και η προβληματική σχολική ένταξη των αλλοδαπών μαθητών όλα αυτά τα χρόνια ώθησαν την ελληνική πολιτεία να προβληματιστεί έντονα πάνω στο θέμα της εκπαίδευσης των παιδιών με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες. Έτσι με ψήφιση νόμου του 1996 ορίζει θεσμικό πλαίσιο για την εκπαίδευση

των αλλοδαπών μαθητών μέσα στο σχολείο και παράλληλα ορίζεται η διαπολιτισμική προσέγγιση ως επίσημη εκπαιδευτική γραμμή για την ένταξη των μαθητών αυτών των ομάδων (Νικολάου, 2009:108). Με αυτή τη δομή, το εργαστήριο στοχεύει στην ενίσχυση της διαπολιτισμικής κατανόησης, την προώθηση της δημιουργικότητας και την καλλιέργεια της τέχνης της αφήγησης, συμβάλλοντας έτσι στη συνολική ανάπτυξη των συμμετεχόντων.

Τα χαρακτηριστικά των παραμυθιών που προωθούν τη διαπολιτισμικότητα μέσα από το περιεχόμενο τους θα πρέπει να πληρούν κάποιες προϋποθέσεις όπως:

Να συμπεριλαμβάνουν στοιχεία πολιτισμού που εκφράζει η γλώσσα, παράλληλα όμως να ανακαλύπτουν τα κοινά σημεία με άλλους πολιτισμούς.

Να αποκλείουν στερεότυπα ξενοφοβίας και ρατσισμού, αλλά και να αποδίδουν την ιδέα της οικουμενικότητας.

Να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και το δικαίωμα στην διαφορετικότητα

Να προβάλλουν την ισότητα-ισοτιμία μεταξύ μαθητών διαφορετικών εθνοτήτων. (Αγγελίδης, 2013:67).

Το λαϊκό παραμύθι προσφέρεται για την προώθηση της διαπολιτισμικότητας, αφού χαρακτηρίζεται από ξεκάθαρη και απλή δομή και παρουσιάζει κοινωνικές σχέσεις και συμπεριφορές (Αγγελίδης, 2013:69). Η επίτευξη των στόχων ενός παραμυθιού, κυρίως η γνώση και η ψυχαγωγία, έχει μεγάλο αντίκτυπο στις σχέσεις μαθητών που προέρχονται από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα, καθώς όλα τα στοιχεία που μεταδίδονται μέσω αυτού, δημιουργούν ένα πιο ειρηνικό και δημιουργικό σχολικό περιβάλλον. Ταυτόχρονα, το παραμύθι δημιουργεί τις συνθήκες για τη βελτίωση διαπροσωπικών σχέσεων και την εύρεση κοινών σημείων ανάμεσα στους μαθητές. Βοηθάει στην κατανόηση και τον αλληλοσεβασμό. Με άλλα λόγια λυσιπώρως θα λέγαμε ότι τα παιδιά εγκαταλείπουν ένα αρχέτυπο στερεότυπο του «εμείς» και του «αυτοί». Με αυτόν τον τρόπο τους δείχνουμε ότι δεν υπάρχει ουσιαστική διαφορά μεταξύ των λαών και ταυτόχρονα διαπλάθουμε τον διαπολιτισμικό τους χαρακτήρα.

Το παραμύθι υπάρχει από την πρώτη στιγμή που υπήρξε ο άνθρωπος πάνω στη γη. Από την αρχαιότητα, άνθρωπος και παραμύθια, συνυπάρχουν. Τα παραμύθια έχουν τις ρίζες τους στους αρχαίους μύθους των διάφορων λαών. (Αναγνωστόπουλος, 1997 :80) Η λέξη παραμύθι, από το παρά και μύθος, ετυμολογικά συνδέεται με το ρήμα παραμυθούμαι, που στην αρχαιότητα είχε διάφορες σημασίες, όπως, δίνω θάρρος, παρηγορώ, συμβουλεύω, ανακουφίζω, ενώ παραμυθητής ήταν αυτός που έδινε παρηγοριά και παραμυθία. Η ενθάρρυνση, η προτροπή, η παρότρυνση, η παρηγοριά συνιστούν όλα λειτουργίες του παραμυθιού που μας βοηθούν να συνεχίζουμε τον αγώνα της ζωής με όλες τις δυσκολίες της. (Χατζάκη-Καψωμένου, 2001:41)

Τα παιδιά αγαπούν τα παραμύθια καθώς προβάλλουν έναν μαγικό κόσμο, ήρωες ενός φανταστικού κόσμου, πλάσματα απίθανα και θαυμαστά που κινούνται ανάμεσα στην πραγματικότητα και το μύθο, όπως οι γοργόνες, οι δράκοι, οι βασιλοπούλες και τα βασίλοπούλα, τα ξωτικά κ.ά. Αναμφισβήτητα τα παραμύθια δηλώνουν με το δικό τους γοητευτικό τρόπο πρωταρχικές αλήθειες που θα μπορούσαμε να τις χαρακτηρίσουμε φλέβες ζωής. Και μέσα απ' αυτό τον ομιχλώδη κόσμο της φαντασίας κερδίζεται η αλήθεια της ζωής (Αναγνωστόπουλος, 1997 :86). Επίσης το παραμύθι λειτουργεί μέσα σ' ένα σύνθετο κλίμα ψυχαγωγίας ως «λύτρωση», «προειδοποίηση» και «προετοιμασία» του ακροατή για να αντιμετωπίσει τον σκληρό κι αντιφατικό κοινωνικό περίγυρο (Αναγνωστόπουλος, 1997:87). Τα παραμύθια, διαφορετικά από οποιαδήποτε άλλη μορφή λογοτεχνίας, καθοδηγούν το παιδί να ανακαλύψει την ταυτότητα του και τις κλίσεις του και υποδεικνύουν τις εμπειρίες που χρειάζεται για να αναπτυχθεί παραπέρα ο χαρακτήρας του. (Μπετελαχάιμ 1976:38) Ας μην ξεχνάμε και την σημασία της ανατροπής, της απροσδόκητης κατάληξης των γνήσιων παραμυθιών, που συνήθως, παρά τις κακουχίες που περνά ο ήρωας, το τέλος είναι πάντα αίσιο.

Η καταγωγή των παραμυθιών είναι ένα πολύπλοκο και πολυσύνθετο θέμα, καθώς οι ρίζες τους χάνονται στα βάθη των αιώνων και περιλαμβάνουν διάφορους πολιτισμούς και παραδόσεις. Τα παραμύθια εμφανίζονται σε πολλές διαφορετικές μορφές και αναπαριστούν ιστορίες που μεταδίδονται από γενιά σε γενιά κυρίως μέσω του προφορικού λόγου. Ακολουθούν συνήθως μερικές βασικές πληροφορίες σχετικά με την καταγωγή των παραμυθιών. Τα παραμύθια αρχικά μεταδίδονταν προφορικά. Πριν την εμφάνιση της γραφής, οι άνθρωποι αφηγούνταν ιστορίες για να διασκεδάσουν, να διδάξουν ή να εξηγήσουν τον κόσμο γύρω τους. Μέσα από την προφορική παράδοση οι ιστορίες αυτές προσαρμόζονταν και μεταμορφώνονταν ανάλογα με την περιοχή, τον πολιτισμό και τις κοινωνικές συνθήκες. Τα παραμύθια συναντώνται σε όλους τους πολιτισμούς και έχουν κοινά θέματα όπως η πάλη του καλού με το κακό, η αναζήτηση, οι μεταμορφώσεις και οι ηρωικές πράξεις. Πολλά παραμύθια έχουν αρχαίες ρίζες και συχνά αντικατοπτρίζουν τις αξίες και τις πεποιθήσεις των κοινωνιών από τις οποίες προέρχονται. Με την εφεύρεση της γραφής, οι ιστορίες αυτές άρχισαν να καταγράφονται. Οι πρώτες καταγραφές προέρχονται από την αρχαία Ελλάδα, την Ινδία και την Κίνα. Κατά τον 17ο και 18ο αιώνα, η συλλογή και η καταγραφή παραμυθιών έγινε πιο συστηματική με τη συμβολή λαογράφων και συγγραφέων όπως ο Charles Perrault, οι αδελφοί Grimm και ο Hans Christian Andersen. Εθνολόγοι και λαογράφοι έχουν παρατηρήσει κοινά μοτίβα και θέματα σε παραμύθια από διαφορετικές περιοχές του κόσμου, γεγονός που υποδηλώνει την ύπαρξη μιας οικουμενικής ανθρώπινης εμπειρίας που αντικατοπτρίζεται σε αυτές τις ιστορίες. Παραδείγματα κοινών θεμάτων περιλαμβάνουν την αναζήτηση, την υπερφυσική βοήθεια, τις μεταμορφώσεις και τη δικαίωση του ήρωα. Τα παραμύθια εξυπηρετούν διάφορες λειτουργίες, όπως την ψυχαγωγία, τη διδασκαλία ηθικών διδαγμάτων, την κοινωνική κριτική και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Επίσης, προσφέρουν στα παιδιά και στους ενήλικες έναν τρόπο να εξερευνήσουν τις ανησυχίες και τους φόβους τους μέσω των φανταστικών κόσμων και χαρακτήρων. Συμφώνα με την (Χατζάκη-Καψωμένου, 2001:51) είναι: Ινδοευρωπαϊκή, Ινδική, Εθνολογική, Φιλολογική, Ιστοριογεωγραφική, Μυθολογική, Συμβολιστική, Ψυχαναλυτική, Ανθρωπολογική και τέλος η Εκλεκτική. Όπου μέσα από τις θεωρίες αυτές φαίνεται η οικουμενικότητά τους.

Κατά την άποψη της κας Τσιλιμένης, οι τόσες παραλλαγές των παραμυθιών που εντόπισαν οι εθνολόγοι σε όλες τις χώρες της γης, δηλώνουν την παγκοσμιότητά τους. Επίσης, οι διαπολιτισμικές έρευνες, που αναλύουν το παραμύθι, έδειξαν ότι, ενώ τα βασικά μοτίβα επαναλαμβάνονται από τόπο σε τόπο και διατηρούνται ανέπαφα, εντούτοις, υπάρχουν τοπικές παραλλαγές του κάθε λαού (ανακτήθηκε 4/3/14 Τσιλιμένη, keimena.gr τεύχος 18).

Οι μελέτες για την καταγωγή και την εξέλιξη των παραμυθιών συνεχίζονται, αποκαλύπτοντας τη βαθιά και πολυσύνθετη σχέση που έχουν αυτές οι ιστορίες με την ανθρώπινη ψυχή και την κοινωνία.

Τα παραμύθια αποτελούν ένα σημαντικό εργαλείο στην παιδαγωγική, καθώς έχουν πολλά οφέλη για την ανάπτυξη των παιδιών σε διάφορους τομείς. Εδώ είναι μερικές από τις βασικές παιδαγωγικές αξίες των παραμυθιών. Τα παραμύθια καλλιεργούν τη φαντασία των παιδιών, επιτρέποντάς τους να εξερευνήσουν νέους κόσμους και να δημιουργήσουν τις δικές τους ιστορίες. Επίσης η αφήγηση βοηθά τα παιδιά να αναπτύξουν δημιουργική σκέψη και να βρουν λύσεις σε προβλήματα με πρωτότυπους τρόπους. Κατά την ακρόαση και η ανάγνωση παραμυθιών ενισχύει το λεξιλόγιο των παιδιών και βελτιώνει τις γλωσσικές τους δεξιότητες. Τα παραμύθια βοηθούν τα παιδιά να κατανοήσουν την αφηγηματική δομή και να αναπτύξουν την ικανότητα να εκφράζουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους. - Τα παραμύθια συχνά περιέχουν ηθικά διδάγματα που βοηθούν τα παιδιά να κατανοήσουν τις αξίες και τις αρχές της κοινωνίας, όπως η δικαιοσύνη, η αλληλεγγύη, η καλοσύνη και η ειλικρίνεια και μέσα από τις ιστορίες των ηρώων, τα παιδιά μαθαίνουν να ξεχωρίζουν το καλό από το κακό και να αναπτύξουν την ηθική τους συνείδηση. Με το άκουσμα ιστοριών

τα παιδιά βιώνουν και διαχειρίζονται καλύτερα τα συναισθήματα όπως ο φόβος, η χαρά, η λύπη και η αγωνία με ασφαλή τρόπο. Τα παιδιά κατανοούν μέσα από παραμύθια την πολιτιστική τους κληρονομιά και συγχρόνως αντιλαμβάνονται έννοιες από διαφορετικούς πολιτισμούς, μαθαίνοντας να σέβονται και να εκτιμούν την πολιτισμική ποικιλομορφία. Η αφήγηση παραμυθιών ενισχύει τις κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών, όπως η ακρόαση, η συνεργασία και η επικοινωνία. Προάγουν την ομαδική δουλειά και την αλληλεπίδραση μεταξύ των παιδιών. Τέλος θα λέγαμε ότι τα παραμύθια διαθέτουν έναν πολυδιάστατο ρόλο στην εκπαίδευση των παιδιών προσφέροντας όχι μόνο ψυχαγωγία αλλά και πολύτιμα μαθήματα ζωής.

Οι ερευνητές και οι παιδαγωγοί δεν την αμφισβητούν διόλου, αντίθετα την κρίνουν απαραίτητη. Γενικά όμως το παραμύθι ως αγαθό υπηρετεί πολλούς σκοπούς όπως: την ψυχαγωγία του παιδιού, τον προβληματισμό και την ταύτιση του με τους ήρωες, την απαλλαγή του από φόβους και συμπλέγματα, τη δυνατότητα έκφρασης, την κοινωνικοποίηση, τον πλουτισμό του παραστατικού κύκλου, τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου του, την καλλιέργεια του κριτικού πνεύματος, την ανάπτυξη της φαντασίας της προσοχής και της μνήμης, κ.α.(Γενετιάκη-Αρβανίτιδη 1981:28).

Η παρόρμηση για αφήγηση χαρακτηρίζει όλα τα ανθρώπινα όντα τα οποία αφενός επιθυμούν να ιστορούν τις δικές τους- μικρές ή μεγάλες, σημαντικές ή ασήμαντες- διηγήσεις. αφετέρου τέρπονται όταν ακούνε τις διηγήσεις των άλλων. Δικαιολογημένα έχει χαρακτηριστεί ο άνθρωπος «ζώο αφηγηματικό» (Κουλουμπή- Παπαετροπούλου 1997:11) Ο αφηγητής επηρεάζει δια βίου τα παιδιά, γιατί ρίχνει μέσα στην ψυχή τους σπόρους – ιδέες, αξίες, όνειρα- που υποσυνείδητα χαράζουν δρόμους (Αναγνωστόπουλος 1997:127). Τα τελευταία χρόνια η αφήγηση όλο και περισσότερο κερδίζει το ενδιαφέρον της εκπαιδευτικής κοινότητας, γεγονός που επιβεβαιώνει τη χρησιμότητα της στους μαθητές. Οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν την αφήγηση όχι μόνο για τη μεταφορά γνώσης αλλά και για την ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος του παιδιού, την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και για να θέσουν ένα πλαίσιο συζήτησης και διαλόγου(Αγγελίδης,2015:55).

Η αφήγηση είναι ζωντανή. Τα συναισθήματα μεταξύ του αφηγητή και του ακροατή βρίσκονται σε αλληλεπίδραση. Η ροή του λόγου στις αφηγήσεις των παραμυθιών εναρμονίζεται συχνά με τον τρόπο που σκέπτεται το μικρό παιδί, το δε ζύγισμα ανάμεσα στο πραγματικό και το φανταστικό ανταποκρίνεται στην παιδική αντίληψη και νοοτροπία (Γκενάκου, 2003:17). Ο αφηγητής έχει μια ιδιαίτερη ικανότητα, αρχίζοντας το παραμύθι, να συνεπαίρνει όλη τη συντροφιά, σε ένα φανταστικό ταξίδι, με εκείνο το γοητευτικό «Μια φορά και έναν καιρό» και να την απογειώνει μαζί του στον κόσμο της φαντασίας μακριά από τόπο και χρόνο. Όσο κράταγε το παραμύθι, κράταγε και το γοητευτικό ταξίδι. Στο τέλος ο αφηγητής με την ίδια συναρπαστική γοητεία τους προσγειώνει τους μαθητές στη δική τους πραγματικότητα με τον αφοπλιστικό λόγο «ψέματα ή αλήθεια έτσι είν' τα παραμύθια» (Γκενάκου, 2003:21). Ο μαθητής αντιλαμβάνεται μέσα από το παραμύθι σύμβολα, εικόνες και νοήματα. Πολύ συχνά ταυτίζεται με κάποιον από τους ήρωες του παραμυθιού, κάτι που είναι ιδιαίτερα χρήσιμο επειδή γνωρίζουμε ότι κεντρικός στόχος ενός παραμυθιού, πέρα από την ευχαρίστηση που δίνει σε αυτόν που το ακούει, είναι η εξοικείωση με την ιδέα της δικαιοσύνης και της ηθικής, στοιχεία που γενικά αντιλαμβάνεται το παιδί και επιθυμεί στο τέλος αυτά να υπερισχύσουν, κάτι που τελικά συμβαίνει. Άρα η αφήγηση οδηγεί το παιδί σε μια διαδικασία δικαίωσης (Σάλμοντ, 2006).

Ο αφηγητής στις παραδοσιακές κοινωνίες είναι ελεύθερος από κάθε δέσμευση στην απόδοση της ιστορίας, την οποία μορφοποιεί αυθόρμητα σύμφωνα με τις συνθήκες της συγκεκριμένης στιγμής, ανταποκρινόμενος στις προσδοκίες του συγκεκριμένου κοινού στο οποίο απευθύνεται. Με την αλλαγή στην εκφορά του λόγου και το χρωματισμό της φωνής, την ένταση και τον επιτονισμό των λέξεων, την άρθρωση και την ιδιωματική εκφορά του λόγου, κατορθώνει όχι μόνο να αποδώσει την αφηγόμενη ιστορία, αλλά να προσδώσει χρωματισμό και βαρύτητα σε σημεία της δράσης και λέξεις της αφήγησης με ιδιαίτερη αξία

ώστε να καθλώνει τους ακροατές. Παράλληλα όμως με τον φωνητικό κώδικα, αξιοποιεί και τον μορφολογικό, με συσπάσεις και αλλοιώσεις των χαρακτηριστικών του προσώπου του, με γκριμάτσες και σκόπιμες αλλαγές στην έκφραση, που συνοδεύουν αντίστοιχα τον εκφερόμενο λόγο και επιτείνουν την ένταση ή προκαλούν την χαλάρωση και τη ψυχαγωγία του κοινού. Τέλος, με κινήσεις των μελών του σώματος, σκόπιμες στρεβλώσεις και αλλαγές στη σωματική στάση δημιουργεί το κατάλληλο επικοινωνιακό πλαίσιο, μέσα στο οποίο εντάσσει την αφηγούμενη ιστορία (Γραμματάς, 2015).

2. Μεθοδολογία του βιωματικού εργαστηρίου

Για την υλοποίηση του εργαστηρίου χρησιμοποιήθηκε το υλικό που εφαρμόστηκε σε σχολική τάξη με θετικό αποτέλεσμα.

Το βιωματικό εργαστήριο βασίζεται στις αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων και έχει ενεργητικό –βιωματικό χαρακτήρα. Απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η δημιουργία κατάλληλου κλίματος ευνοεί την ενεργητική συμμετοχή στη βιωματική διαδικασία.

Οι συμμετέχοντες θα κληθούν να προσεγγίσουν τα χαρακτηριστικά της λαϊκής αφήγησης. Πώς προετοιμάζουμε το κατάλληλο κλίμα για την έναρξη ενός παραμυθιού στη τάξη; Πώς αρχίζει μια ευχάριστη εισαγωγή; Πώς χρησιμοποιούμε τις εκφράσεις προσώπου και μιμούμαστε τις φωνές ζώων; Η εκφραστική λιτότητα είναι δεδομένη και ταυτόχρονα απαραίτητη στην διαπολιτισμική εκπαίδευση. Γιατί οι παύσεις -διακοπές είναι τόσο σημαντικές μέσα στο παραμύθι; Και τέλος μεγάλη έμφαση θα αποδώσουμε στην κατακλείδα, δηλαδή πώς κλείνει το παραμύθι και πώς πρέπει αφήνει πάντα ένα μήνυμα αισιοδοξίας.

3. Στόχοι – επιδιώξεις – προσδοκώμενα αποτελέσματα.

Ο στόχος του βιωματικού εργαστηρίου αφήγησης παραμυθιών είναι να ενισχύσει την κατανόηση και τον σεβασμό για την πολιτισμική ποικιλομορφία μέσω της τέχνης του προφορικού λόγου. Αξιοποιώντας τη δύναμη των παραμυθιών από διάφορους πολιτισμούς, οι συμμετέχοντες θα έχουν την ευκαιρία να ανακαλύψουν κοινά στοιχεία που συνδέουν διαφορετικούς λαούς, καλλιεργώντας έτσι μια αίσθηση κοινότητας και αλληλεγγύης.

Αφηγηματικές Δραστηριότητες

Γνωριμία με την ομάδα. Δημιουργία κύκλου με όρθιους τους συμμετέχοντες και τον εμψυχωτή, αυτοπαρουσιάζεται ο καθένας στην ολομέλεια με όνομα, ιδιότητα, ηλικία και ένα αγαπημένο τους τραγούδι.

Εισαγωγή στην Αφήγηση Παραμυθιών. Θεωρητικό πλαίσιο και παρουσίαση της ιστορίας και της σημασίας των λαϊκών παραμυθιών.

Συζήτηση για τα κοινά μοτίβα και τα οικουμενικά θέματα που εμφανίζονται σε παραμύθια από διαφορετικούς πολιτισμούς.

Επιλογή παραμυθιών από την Ελλάδα και άλλες χώρες, που αντανακλούν τις κοινές αξίες και τα ηθικά διδάγματα.

Χωρισμός των συμμετεχόντων σε ομάδες, κάθε μια από τις οποίες θα αναλάβει την αφήγηση ενός παραμυθιού.

Οι συμμετέχοντες/ουσες καλούνται να εκφράσουν τα παραμύθια αλλά και τα συναισθήματά τους, και να δημιουργήσουν μία ομαδοσυνεργατική αφήγηση συνοδευόμενη από κάποιο δρώμενο με κίνηση, και να το παρουσιάσουν στην ολομέλεια η κάθε μία ομάδα ξεχωριστά.

Πρακτική στην αφήγηση των παραμυθιών με τη χρήση, εκφραστικών κινήσεων, φωνητικής χροιάς και της διατήρησης του ενδιαφέροντος του ακροατή .

Αναστοχασμός - Συζήτηση. Η διαδικασία του αναστοχασμού είναι αναγκαία και αναπόφευκτη αναπόφευκτη, αφού μέσω αυτού εγκαθιδρύεται η μάθηση. Με τον

αναστοχασμό των δράσεων κατακτώνται οι γνώσεις οι οποίες προϋποθέτουν την ενεργό μάθηση.

Το υλικό του βιωματικού εργαστηρίου

Παραμύθια για μικρά παιδιά από την Αφρική

Μια φορά και έναν καιρό ήταν μια γιαγιούλα, έκανε φαγάκι για το εγγονάκι της, αλλά το εγγονάκι της δεν ήθελε να το φάει. Τότε η γιαγιούλα είπε:

-Έλα γρήγορα, μπαστούνι, και χτύπα το μωρό μου.

Το μπαστούνι είπε: -Μα εγώ δε θέλω να το χτυπήσω.

Τότε η γιαγιά είπε: -Φωτιά, φωτιά, έλα γρήγορα και κάψε το μπαστούνι.

Αλλά η φωτιά απάντησε: -Μα εγώ δε θέλω να το κάψω.

Τότε η γιαγιά είπε: -Νερό, νερό, έλα γρήγορα και σβήσε τη φωτιά.

Αλλά το νερό απάντησε: -Μα εγώ δε θέλω να τη σβήσω.

Τότε η γιαγιά είπε: -Βόδι, βόδι, έλα γρήγορα να πιεις το νερό.

Αλλά το βόδι απάντησε: -Μα εγώ δε θέλω να το πιω.

Τότε η γιαγιά είπε: -Ποντίκι, ποντίκι, έλα γρήγορα να ροκανίσεις το βόδι

Αλλά το ποντίκι απάντησε: -Μα εγώ δε θέλω να το ροκανίσω.

Τότε η γιαγιά είπε: -Γάτα, γάτα, έλα γρήγορα να φας το ποντίκι.

Σαν άκουσε η γάτα να φάει ποντικό έτρεξεεεεεε

Και το ποντίκι τρόμαξε και είπε: -Τι λες που θα καθίσω να με φάνε! Γιαγιά, φέρε μου το βόδι να το ροκανίσω.

Τότε το βόδι τρόμαξε και είπε: -Τι λες που θα καθίσω να με ροκανίσουν! Γιαγιά, φέρε μου το νερό να το πιώ

Τότε το νερό τρόμαξε και είπε: -Τι λες που θα καθίσω να με πιουν! Γιαγιά, φέρε μου τη φωτιά να τη σβήσω.

Τότε η φωτιά τρόμαξε και είπε: -Τι λες που θα καθίσω να με σβήσουν! Γιαγιά, φέρε μου το μπαστούνι να το κάψω.

Τότε το μπαστούνι τρόμαξε και είπε: -Τι λες που θα καθίσω να με κάψουν! Γιαγιά, φέρε μου το μωρό σου! Σιωπή..... και το μπαστούνι λύγισε μπροστά στο παιδί και είπε: ποτέ δεν θα καταδεχτώ να χτυπήσω ένα μικρό παιδί, προτιμώ να καώ.

Τότε το μωρό είπε: -Τι λες που θα σε αφήσω να καείς! Γιαγιά μου, φέρε γρήγορα το φαγητό να το φάω. Και το κατέβασε με δυο μπουκιές.

Το δεντρί (Ελλάδα)

Μια φορά ήταν ένα παιδάκι που έπαιζε με κουδουνάκι. Μια μέρα αφού χόρτασε να παίζει μαζί του το κρέμασε σ' ένα δέντρο. Την άλλη μέρα το πρωί πήγε να το αναζητήσει.

Μα το δέντρο τη νύχτα μεγάλωσε και ψήλωσε και το παιδάκι δεν έφτανε το κουδουνάκι του.

-Χαμήλωσε δεντρί να πάρω το κουδουνάκι μου

-Μπα! Εγώ δε χαμηλώνω.

Τότε το παιδί φώναξε: -τσεκούρι έλα να κόψεις το δεντρί

-Δεν έρχομαι γιατί κόβω τα ξύλα μου.

Τότε το παιδί φώναξε: -φωτιά έλα να κόψεις το τσεκούρι

-Δεν έρχομαι γιατί μαγειρεύω το φαί μου

Τότε το παιδί φώναξε :-ποταμέ έλα να σβήσεις τη φωτιά

-Δεν έρχομαι γιατί ποτίζω τα χωράφια μου

Τότε το παιδί φώναξε: -ποντικέ έλα να μπεις στο αφτί του βοδιού

-Δεν έρχομαι γιατί τρώω το τυράκι μου

Τότε το παιδί φώναξε: -γατούλη έλα να φας το ποντικό

- Έρχομαι γιατί πεινάωωωωω.

Τρόμαξε ο ποντικός και πάει να κρυφτεί στο αφτί του βοδιού , το βόδι τρόμαξε και πάει να πιει τον ποταμό, το ποτάμι σάσισε και τρέχει να σβήσει τη φωτιά, σαν είδε η φωτιά τον ποταμό έτρεξε να κάψει το τσεκούρι, μα το τσεκούρι τρέχει να κόψει το δεντρί. Μα το δεντρί τότε χαμήλωσε τα κλαδιά του και δίνει στο παιδάκι το κουδουνάκι. Ορίστε το κουδουνάκι σου, πήγαινε να παίξεις.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αγγελίδης Π. (2013). «Αφήγηση και αξιοποίηση των λαϊκών ιστοριών για την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης». Στο: Τ. Τσιλιμένη(Επιμ.) «Μες στον ανασασμό των φύλλων». Πρακτικά του 5^{ου} φεστιβάλ αφήγησης Ολύμπου. Βόλος: Εργαστήριο Λόγου και Πολιτισμού Πανεπιστήμιου Θεσσαλίας
- Αγγελίδης Π. (2015). «Συνεργατική τέχνη, αφήγηση και συμπεριληπτική εκπαίδευση». Στο: Τ. Τσιλιμένη και Ν. Γραϊκος (Επιμ.) « Μες στον ανασασμό των φύλλων». Πρακτικά του 6^{ου} φεστιβάλ αφήγησης Ολύμπου. Βόλος: Εργαστήριο Λόγου και Πολιτισμού Πανεπιστήμιου Θεσσαλίας
- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (1997). «Τέχνη και τεχνική του παραμυθιού». Αθήνα: Καστανιώτη.
- Αναγνωστόπουλος Β. Δ. και Λιαπης Κ. (1995). « Λαϊκό παραμύθι και παραμυθάδες στην Ελλάδα». Αθηνά: Καστανιώτη.
- Αναγνωστόπουλος Β.Δ. (). «Λαϊκή παράδοση και σχολείο».
- Βαλούρδος Γ. (Μτγ) (1994). «Παραμύθια από την Αφρική». Αθήνα: Απόπειρα
- Γενειατάκη-Αρβανιτίδη, Ε. (1981). «καθημερινές δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο». Αθήνα: Δίπτυχο.
- Γκενάκου , Ζ. (2002). «Η λαϊκή παράδοση και η γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού». Αθήνα: Πατάκη.
- Γκοβαρης Χ. (2001). «Διαπολιτισμική εκπαίδευση».
- Κανακίδου Ε. και Παπαγιαννη Β. (1998). «Διαπολιτισμική αγωγή».
- Κλιάφα Μ. (1999). « Τρομακτικά παραμύθια για ατρόμητα παιδιά». Αθήνα: Κέδρος.
- Κουλουμπή-Παπαετροπούλου Κ. (1997). «Η τέχνη της αφήγησης». Αθήνα: Πατάκη.
- Μέγας Γ. (1927). «Ελληνικά παραμύθια». Αθήνα: Εστία
- Μπετελχαϊμ Μ. (1976). «Η γοητεία των παραμυθιών». Αθήνα: Γλάρος.
- Νικολάου Γ. (2005). «Διαπολιτισμική Διδακτική».
- Ροντάρη Τ. (1959). «Παραμύθια από όλων τον κόσμο». Θεσσαλονίκη: Μπαρμπουνάκης
- Σέργη Γ. (2007). «Δρόμος παίρνει δρόμο αφήνει...». Πάρος: Έκδοση του νηπιαγωγείου Λευκών Πάρου.
- Χατζητάκη-Καψωμένου, Χ. (2002). «Το νεοελληνικό λαϊκό παραμύθι».Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ Ινστιτούτο νεοελληνικών σπουδών.

Ανάκτηση από ιστοσελίδες

http://www.oepk.gr/pdfs/Aisthitiki_agogi_Epimorfotes1.pdf

http://keimena.ece.uth.gr/main/index.php?option=com_content&view=article&id=297:t18-tsilimeni&catid=62:tefxos18&Itemid=98

<https://anagnostis.weebly.com/uploads/5/8/6/3/5863147/salmond.pdf>